

Kleuterplein observatie- en registratiesysteem

Analyse doelen Jonge kind

slo

Mei 2016

nationaal
expertisecentrum
leerplan-
ontwikkeling

Verantwoording

2016 SLO (nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling), Enschede

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Informatie

SLO

Afdeling: Primair Onderwijs & Kenniscentrum Leermiddelen

Postbus 2041, 7500 CA Enschede

Telefoon (053) 4840 664

Internet: www.slo.nl & www.wikiwijsleermiddelenplein.nl

E-mail: primaironderwijs@slo.nl & leermiddelenplein@slo.nl

Kleuterplein Observatie- en registratiesysteem

DEEL 1: ACHTERGRONDGEGEVENS OBSERVATIELIJST

Titel	<i>Kleuterplein observatie- en registratiesysteem</i>
Auteurs	-
Uitgever	Malmberg
Jaar van uitgave	November 2012
Doelgroep	Basisonderwijs groep 1 en 2
Samenstelling van het instrument	Twee digitale bestanden (Excel): <i>Kleuterplein leerlingregistratie</i> en <i>Kleuterplein leerdoelenregistratie</i> . De leerlingenregistratie heeft de tabbladen: leerlingen, observaties en resultaten. De leerdoelenregistratie heeft de tabbladen: jaarplanning, overzicht alle thema's en tabbladen voor de verschillende thema's uit <i>Kleuterplein</i> en voor eigen thema's.
Doorgaande lijn	<i>Kleuterplein</i> wordt vooraf gegaan door <i>Peuterplein</i> voor kinderen van 0 tot 4 jaar.
Geanalyseerde onderdelen	Tabblad 'observaties', onderdeel van het <i>Kleuterplein leerlingregistratie</i> .
Uitgangspunten en doelstellingen van het instrument	In het observatie- en registratiesysteem wordt niet ingegaan op uitgangspunten van het instrument. Doel is om de ontwikkeling van kinderen bij te houden. In de pakketwijzer van het programma wordt aangegeven: " <i>Kleuterplein</i> is een geïntegreerd pakket voor de groepen 1 en 2." "Spelenderwijs komen de belangrijkste ontwikkelingsgebieden voor kleuters met de bijbehorende tussendoelen aan bod."
Korte beschrijving van visie op het jonge kind zoals aangegeven in het instrument/ de methode	In het observatie- en registratiesysteem wordt niet ingegaan op de visie op het jonge kind.. In de pakketwijzer van het programma staat vermeld: "Kleuters ontwikkelen zich spelenderwijs. Het stimuleren van kleuters vraagt om een brede aanpak; spelen, werken, bewegen en in gesprek zijn met elkaar. Tevens is het belangrijk dat er in het onderwijs aan kleuters een balans is tussen incidentele en intentionele leermomenten." "De ontwikkeling van kleuters verloopt sprongsgewijs: wat nu niet wordt opgepikt kan enkele weken later wel aanslaan."
Inhoud	Het <i>Kleuterplein observatie- en registratiesysteem</i> bestaat uit twee digitale bestanden (in Excel): <i>Kleuterplein leerlingregistratie</i> en <i>Kleuterplein leerdoelenregistratie</i> . Het digitale formulier <i>leerlingregistratie</i> bestaat uit de volgende tabbladen: start, leerlingen, observatie, resultaten. Op het tabblad 'start' staat een korte uitleg hoe te werken met het bestand. Het tabblad leerlingen wordt gebruikt om de leerlingenlijst op in te vullen en de gemaakte observaties worden ingevuld op het tabblad observaties. Tot slot kan er op het tabblad resultaten een overzicht gegenereerd worden aan de hand van de ingevulde gegevens bij het tabblad observatie. De observatielijst onderscheidt de volgende vak- en ontwikkelingsgebieden: algemeen, taal en lezen, rekenen, sociaal-emotionele vaardigheden, motoriek en muziek. Per gebied worden een aantal domeinen onderscheiden die weer verder onderverdeeld zijn in subdomeinen. Bij elk subdomein staan een aantal tussendoelen/

	<p>observatie-items. Hierbij wordt telkens vermeld of deze voor groep 0 (instroom), groep 1 of groep 2 gelden.</p> <p>Het instrument hanteert een driepuntschaal (beheerst wel, beheersing is twijfelachtig, beheerst niet).</p> <p>Het digitale formulier <i>leerdoelenregistratie</i> bestaat uit de volgende tabbladen: start (een korte uitleg), jaarplanning (hier worden de thema's ingepland), overzicht alle thema's (totaaloverzicht ingeplande en afgeronde activiteiten) en blad per thema (inplannen van activiteiten per thema).</p>
Aspecten taalontwikkeling	<p>Taal onderscheidt vijf domeinen met per domein een wisselend aantal subdomeinen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • praten en luisteren/ mondelinge taalvaardigheid (informatie overdragen en begrijpen, gespreksvaardigheid, verhalen vertellen, mening geven/ reageren, reflectie); • verhalen (boekoriëntatie, verhaalbegrip, functioneel lezen, leesplezier); • klanken en letters (fonologisch bewustzijn, fonemisch bewustzijn, letterkennis); • krabbelen en schrijven (relatie gesproken geschreven taal, functies geschreven taal, functioneel schrijven, informatie ordenen, schrijfplezier); • woordenschat (basiswoorden, uitbreidingswoorden).
Aspecten rekenontwikkeling	<p>De doelen voor rekenen zijn onderverdeeld in vier domeinen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tellen en rekenen (opzeggen telrij, werken met telbare hoeveelheden, erbij en eraf van 1 of 2, werken met getsymbolen); • meten en wegen (vergelijken en ordenen, afpassen, geld); • ruimte en vormen/ meetkunde (oriënteren, construeren, opereren met vormen en figuren); • tijd (chronologie, patronen en cycli).
Aspecten sociaal-emotionele ontwikkeling	<p>Bij sociaal- emotionele vaardigheden zijn er twee domeinen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sociaal- emotionele ontwikkeling (zelfkennis, zelfvertrouwen, zelfbeheersing, rekening houden met anderen, samen spelen en werken); • zelfstandigheid (werkmotivatie, concentratie, overzicht, structuur, zelfredzaamheid).
Werkwijze	<p>De meest recente versie van de formulieren <i>leerlingregistratie</i> en <i>leerdoelenregistratie</i> dient gedownload te worden en kan daarna digitaal ingevuld worden (Excel).</p> <p>Bij <i>Kleuterplein leerlingregistratie</i> staat op het tabblad 'start' een korte uitleg hoe om te gaan met het digitale formulier. Op het tabblad 'leerlingen' worden vervolgens de namen van de leerlingen uit de groep ingevoerd en verwerkt zodat de namen op alfabetische volgorde verschijnen op de andere tabbladen.</p> <p>Op het tabblad 'observaties' kunnen vervolgens met behulp van +/- de observaties per kind ingevuld worden. De ingevulde observaties kunnen vervolgens berekend worden tot resultaten op het tabblad 'resultaten' en geven zo een duidelijk overzicht van de score van de desbetreffende leerling. Door middel van een kleur (+ = groen, 0 = geel, - = rood) krijgt de leerkracht snel een overzicht van de verschillende activiteiten die nog niet worden beheerst.</p>

	<p>Per kind is er de ruimte om één keer de observaties in te vullen. Hierna moet er op het tabblad 'resultaten' een overzicht berekend worden om deze gegevens op te slaan. Daarna kunnen er weer wijzigingen in het tabblad 'observaties' aangebracht worden en deze kunnen vervolgens opnieuw berekend worden en weergegeven worden bij het tabblad 'resultaten'.</p> <p>Het digitale formulier <i>Kleuterplein leerdoelenregistratie</i> wordt gebruikt om een jaarplanning te genereren. Op het tabblad 'jaarplanning' kunnen de verschillende thema's ingepland worden die een school wil aanbieden. Voor deze thema's verschijnen dan automatisch tabbladen. Op deze tabbladen kunnen (per thema) activiteiten worden ingepland. Ook kan worden afgevinkt als deze zijn afgerond. Nadat activiteiten per thema zijn ingepland en afgerond, verschijnen deze gegevens op het tabblad 'overzicht alle thema's'. Op dit tabblad wordt weergegeven hoe vaak doelen voor de verschillende ontwikkelingsgebieden (taal/lezen, rekenen en motoriek op subdomein, muziek in totaal) in het schooljaar aan bod zijn geweest. Op deze manier wordt duidelijk welke doelen er vaker, minder vaak en te weinig aan bod zijn geweest. Het tabblad biedt een advies over hoe vaak een bepaald doel aangeboden zou moeten worden.</p>
Aanwijzingen voor normering	<p>De werkwijze <i>Kleuterplein</i> geeft de volgende aanwijzing met betrekking tot de normering:</p> <p>+ = het kind beheerst deze activiteit; 0 = het is twijfelachtig of het kind deze activiteit beheerst; - = het kind beheerst deze activiteit niet.</p> <p>Wanneer een kind welke score krijgt, is afhankelijk van de interpretatie van de leidster. Hiervoor worden geen verdere aanwijzingen gegeven in het observatie- en registratiesysteem.</p>
Aanwijzingen voor hulp bij gesignaleerde problemen	<p>In het observatie- en registratiesysteem worden geen aanwijzingen gegeven voor hulp bij gesignaleerde problemen.</p> <p>In de activiteiten behorende bij de thema's worden wel aanwijzingen gegeven om de activiteiten moeilijker (een stapje naar boven) en eenvoudiger te maken (een stapje naar beneden). Daarnaast kan men met woordenschat differentiëren op twee niveaus (basiswoorden en uitbreidingswoorden).</p> <p>In het kader van opbrengst gericht werken zijn op de website www.mijnmalmberg.nl formats voor groepsplannen te downloaden voor zowel groep 1 en 2. Er zijn groepsplannen voor alle thema's en voor taal/lezen en voor rekenen. Er wordt hierin onderscheid gemaakt in drie niveaus.</p>

DEEL 2A: ANALYSE-RESULTATEN KLEUTERPLEIN OBSERVATIESYSTEEM OP SLO-DOELEN (beschrijvend)

Taal eind groep 2

Domein Mondelinge taalvaardigheid	
woordenschat en woordgebruik	Het observatie-instrument gaat in op de verstaanbaarheid en op het herkennen en gebruiken van basis- en uitbreidingswoorden. In de pakketwijzer wordt aangegeven dat <i>Kleuterplein</i> uitgaat van een actieve woordenschat van 4500 woorden aan het eind van groep 2. Er wordt niet ingegaan op de complexiteit van de woorden.
vloeiend en verstaanbaar spreken	Bij de omschrijving van het taalniveau is aandacht voor het kunnen verwoorden van de plotstructuur, het rekening houden met het publiek (bij 'verhalen vertellen'), het maken van samengestelde zinnen, het gebruik maken van uitbreidingen (bij 'mening geven/ reageren'). Het leggen van logische verbanden is niet aangetroffen. Ook wordt niet ingegaan op het gebruiken van complexe zinsconstructies.
luisteren	Bij het onderdeel 'gespreksvaardigheid' wordt ingegaan op het duidelijk reageren op wat een ander zegt. Bij begrijpen van informatie komt ook aan de orde maar hierbij wordt niet expliciet aandacht besteed aan meervoudige instructies of mededelingen. Het luisteren naar verhalen is wel aangetroffen; het luisteren naar geluids- of beeldopnamen niet.
gesprekjes voeren	Doelen van het subdomein 'gesprekjes voeren' komen aan de orde bij 'gespreksvaardigheid' en 'verhalen vertellen'. Hierbij is aandacht voor het initiatief nemen en het op communicatief adequate wijze vertellen over onderwerpen die het kind bezighouden. Gepast antwoord geven op vragen komt bij mening geven/ reageren indirect aan de orde. Er wordt niet ingegaan op de verschillende soorten vragen.
mening uiten en vragen stellen	Het verwoorden van de eigen mening is aangetroffen; het stellen van vragen en het invoeren van hulp niet.
Domein Ontluikende en beginnende geletterdheid	
leesplezier	Leesplezier komt als subcategorie aan de orde in het observatie-instrument. De specificaties zoals bij de doelen van het jonge kind hierbij worden gegeven, komen niet de orde.
oriëntatie op boek en verhaal	
oriëntatie op geschreven taal	Bijna alle doelen rond oriëntatie op geschreven taal komen in het instrument aan de orde bij 'letterkennis', 'relatie gesproken geschreven taal' en 'functioneel schrijven'. Alleen de doelen 'weet dat tekens gebruikt worden om iets te vertellen of leren' en 'weet dat je briefjes, boeken en tijdschriften etc. kan lezen om iets te weten te komen' komen indirect aan de orde bij het observatie-item 'begrijpt dat je gesproken taal kunt opschrijven en andersom'.
fonemisch bewustzijn en alfabetisch principe	Alle doelen van het subdomein fonemisch bewustzijn en alfabetisch principe komen aan bod.
Domein Taalbeschouwing	
algemeen	Taalbeschouwing komt beperkt aan de orde in het instrument. Reflecteren op eigen taalgebruik en dat van anderen komt indirect aan de orde bij reflectie ('kan het verloop van een gesprek herhalen'). Overige doelen zijn niet aangetroffen.

Rekenen eind groep 2

Domein Getallen	
omgaan met de telrij	Alle doelen rond omgaan met de telrij komen voor in het instrument.
omgaan met hoeveelheden	Doelen van het subdomein 'omgaan met hoeveelheden' komen grotendeels aan de orde. Alleen het herkennen en toepassen van hoeveelhedenbegrippen en het kunnen redeneren over hoeveelheden in probleemsituaties zijn niet gevonden. Daarnaast wordt bij enkele doelen niet van getallen tot en met twaalf maar tot en met tien uitgegaan.
omgaan met getallen	Vier van de vijf doelen zijn aangetroffen. Alleen het doel 'kunnen redeneren over getallen in eenvoudige en betekenisvolle probleem/conflictsituaties' ontbreekt.
Domein Meten	
algemeen	Het domein meten komt beperkt aan de orde in het instrument. Er zijn twee specifieke doelen geformuleerd: 'meet met betekenisvolle maat en stelt het resultaat tellend vast' (bij vergelijken en ordenen) en 'vergelijkt objecten op het oog, via direct- of indirect meten' (bij afpassen).
lengte, omtrek en oppervlakte	De meeste begrippen komen aan de orde. Alleen breed/ smal en er omheen komen niet voor. Verdere doelen die ontbreken, zijn: weten dat eerlijk meten voorwaarde is voor vergelijken, ordenen en meten via afpassen en kunnen uitleggen waarom dit zo is; begrijpen en kunnen uitvoeren van herhaald afpassen met één voorwerp, bij tekort aan materiaal; kunnen redeneren over lengte, omtrek en oppervlakte in eenvoudige probleem- en conflictsituaties.
inhoud	Inhoud komt niet expliciet aan de orde in het instrument. De begrippen vol, leeg en veel komen voor; het gebruiken van de begrippen in betekenisvolle situaties niet.
gewicht	Doelen rond gewicht komen in beperkte mate aan bod. Gewicht wordt ook niet expliciet genoemd. Het begrip zwaar en de tegenstelling hiervan komt wel voor in het instrument.
geld	Het instrument onderscheidt drie doelen rond geld (voor elk niveau één). Hierbij is aandacht voor het principe van kopen en betalen, het begrijpen dat briefjes en munten verschillende waarden hebben en het tellen en betalen met eenheden van 1 euro.
tijd	Het observatie-instrument besteedt bij tijd aandacht aan chronologie en aan patronen en cycli. Hierbij komen dagritme (maar niet het benoemen van de volgorde van in de dagindeling), de dagen van de week en de functie van kalender en agenda aan bod. Instrumenten voor het meten van tijd en de functies van de klok komen niet aan de orde. Ook het weten dat tijd lineair verstrijkt, het weten van verschillen in tijdsbeleving en het rangschikken van gebeurtenissen in de goede volgorde komen niet voor.
Domein Meetkunde	
oriënteren en lokaliseren	Het herkennen en toepassen van meetkundige begrippen komt aan de orde. Het lezen van plattegronden komt wel voor; het tekenen hiervan niet. Verder wordt aandacht besteed aan het lokaliseren van iets of iemand op basis van herkenningspunten. Overige doelen zijn niet aangetroffen.
construeren	Nabouwen van constructies op basis van opdracht komt aan bod in het instrument. Hierbij wordt niet ingegaan op de wijze waarop deze opdracht wordt gegeven. Het benoemen van meetkundige figuren (m.u.v. bol en kubus) is wel gevonden; het kunnen beschrijven van verschillen tussen

	verschillende figuren niet. Ook het kunnen benoemen van kleuren komt aan de orde. Overige doelen ontbreken.
opereren met vormen en figuren	Het instrument besteedt aandacht aan het kunnen spiegelen van figuren en het namaken en voortzetten van patronen. Overige doelen rond opereren met vormen en figuren zijn niet aangetroffen.

Sociaal-emotionele ontwikkeling eind groep 2

Domein Zelfbeeld/ Ontwikkeling van identiteit	Van het domein 'zelfbeeld/ ontwikkeling van identiteit' zijn vijf van de zes doelen aangetroffen. Het doel 'ervaart de verschillen en overeenkomsten tussen zichzelf en de andere kinderen in de groep' is niet gevonden.
Domein Ontwikkeling van zelfstandigheid	Bijna alle doelen rond de ontwikkeling van zelfstandigheid zijn aanwezig. Alleen het doel 'vraagt iemand anders om hulp' ontbreekt.
Domein Sociaal gedrag/ ontwikkeling van sociale vaardigheid	Acht van de veertien doelen van het domein sociaal gedrag/ ontwikkeling van sociale vaardigheid zijn aangetroffen in het instrument. Het doel 'heeft vertrouwen in de ander' komt indirect aan de orde bij het item 'kan na een ruzie weer vriendjes zijn'.
Domein Werkhouding en concentratie	Doelen van het domein werkhouding en concentratie komen deels voor in het instrument. Aangetroffen zijn: 'zet door wanneer iets niet direct lukt' en 'voert zelfstandig opdrachten uit'. Het doel 'heeft plezier in de taak' komt indirect aan de orde bij werkmotivatie: 'is trots op wat hij maakt en kan'. De doelen over het stellen van gerichte vragen en het instaat zijn iets af te maken ontbreken.

DEEL 2B: ANALYSE-RESULTATEN KLEUTERPLEIN OBSERVATIESYSTEEM OP SLO-DOELEN (tabel)

Legenda:			
■	=	aanwezig	
▣	=	gedeeltelijk aanwezig	
□	=	niet aanwezig	
n.v.t.	=	niet van toepassing	

Taal eind groep 2

Het kind ...		
Domein Mondelinge taalvaardigheid		
woordenschat en woordgebruik	beheerst het Nederlandse klanksysteem	■
	heeft een passieve woordenschat van gemiddeld 7000 woorden	▣
	heeft een actieve woordenschat van gemiddeld 3500 woorden	■
	gebruikt een nieuw geleerd woord in een andere situatie	▣
	gebruikt steeds meer verschillende en complexere woorden	□
	betekenisgrenzen worden scherper	□
	kent het verschil tussen enkel- en meervoudsvormen en kan dit interpreteren	□
	begrijpt ontkenning	□
vloeiend en verstaanbaar vertellen	omschrijving taalniveau	■
	begrijpt en gebruikt steeds meer verschillende werkwoordsvervoegingen	□
	kan een plotstructuur redelijk verwoorden	■
	maakt samengestelde zinnen	■
	maakt gebruik van uitbreidingen en vraaggesprekken	■
	vertelt over gebeurtenissen in het verleden en trekt daarbij conclusies	□
	houdt steeds meer rekening met mentale staat van anderen	■

Het kind ...		
	maakt beter onderscheid tussen welk taalgebruik in verschillende situaties	☒
	heeft nog moeite met het leggen van logische verbanden	☐
	heeft nog veel moeite met passieve zinnen	☐
	vertelt uitvoerig en samenhangend over wat hij gedaan of meegemaakt heeft	☒
	benoemt en beschrijft alledaagse aspecten, zoals mensen, plaatsen en dingen met gebruik van complexe zinsconstructies	☐
	beschrijft een aantal veel voorkomende handelingen met gebruik van complexe zinsconstructies	☐
	gebruikt complexe taalfuncties als redeneren en concluderen	☒
luisteren	kan meervoudige instructie en mededelingen begrijpen en uitvoeren	☒
	luistert naar een op de leeftijd afgestemd verhaal en begrijpt het verhaal of de informatieve tekst	☒
	luistert naar een op de leeftijd afgestemde radio/televisiefragment/ gesproken tekst op internet	☐
	laat zien dat hij naar een ander luistert en geeft gepaste feedback	☒
gesprekjes voeren	kan op eigen initiatief een gesprek beginnen met de leerkracht en een ander kind	☒
	kent en handelt naar gespreksregels	☐
	kan op communicatief adequate wijze spontaan vertellen over onderwerpen die hem bezighouden	☒
	geeft gepast antwoord op vragen van de leidster of ander kind	☒
	hoe, waarmee, wanneer, etc. vragen	☐
	denkvragen	☐
	tegendeelvragen	☐
	keuzevragen (kiezen tussen meerdere en complexere situaties)	☐
	indirecte vragen	☐
reflectieve vragen	☐	

Het kind ...		
mening uiten en vragen stellen	kan zijn mening verwoorden, o.a. door gebruik van 'ik vind' zinnen	■
	stelt vragen en gebruikt vraagzinnen om ergens meer over te weten te komen	□
	kan op een gepaste wijze de hulp van anderen inroepen	□
Domein Ontluikende en beginnende geletterdheid		
leesplezier	toont zijn plezier in het voorlezen van boeken	■
	leeft mee met personages in op de leeftijd afgestemde prentenboeken	□
	kan uitleggen hoe een personage zich voelt	□
	uit zijn gevoelens/mening over een voorgelezen verhaal of rijmpje, zoals leuk, grappig of stom	□
oriëntatie op boek en verhaal	begrijpt dat illustraties en tekst samen een verhaal vertellen	■
	weet dat een boek gelezen wordt van voor naar achter, een bladzijde van boven naar beneden, en regels van links naar rechts	■
	weet dat verhalen een opbouw hebben en dat een boek een begin en einde heeft	□
	weet dat de voor- en achterkant van het boek informatie over de inhoud geven	□
	kan een op de leeftijd afgestemd voorgelezen verhaal navertellen, met of zonder behulp van illustraties	■
	kan een voorgelezen verhaal naspelen met behulp van aanwijzingen van de leerkracht	□
oriëntatie op geschreven taal	weet dat tekens gebruikt worden om iets te vertellen of leren	■
	weet dat je briefjes, boeken, tijdschriften, etc. kan lezen om iets te weten te komen	■
	weet dat je iets op kan schrijven (op papier of op de computer) als je iets wilt vertellen	■
	weet wanneer er sprake is van 'lezen' en 'schrijven' en kan 'lezen' en 'schrijven' van elkaar onderscheiden	■
	herkent en benoemt (enkele) letters, bijvoorbeeld de eigen naam	■

Het kind ...		
	schrijft tekens die op letters (beginnen) te lijken	■
fonemisch bewustzijn en alfabetisch principe	kan betekenisonderscheidende klanken (fonemen) in woorden onderscheiden	■
	doet mee met woord-/klankspelletjes	■
	weet dat letters met klanken corresponderen	■
	herkent en gebruikt rijmwoorden	■
	is gemotiveerd om de betekenis van geschreven taal te achterhalen	■
Domein Taalbeschouwing		
algemeen	reflecteert op eigen taalgebruik en dat van anderen	■
	verbetert eigen taalgebruik	□
	praat (in kringgesprek) over taal en praten	□

Rekenen eind groep 2

Aan het eind van groep 2 is de leerling doorgaans in staat tot...		
Domein Getallen		
omgaan met de telrij	de telrij (akoestisch) kunnen opzeggen tot en met tenminste 20	■
	vanuit verschillende getallen tot 20 kunnen verder tellen en vanuit getallen tot tien kunnen terugtellen	■
	herkennen en gebruiken van rangtelwoorden tot en met tenminste 10	■
	kunnen omgaan (met de betekenis van) 'nul' in telrij situaties	■
	kunnen redeneren over de telrij in eenvoudige en betekenisvolle probleem/conflictsituaties	■
omgaan met hoeveelheden	hoeveelheden tot tenminste 12 (resultatief) globaal kunnen schatten en tellen (resultatief) én kunnen weergeven (neerleggen, tekenen)	■
	hoeveelheden tot tenminste 12 kunnen vergelijken en ordenen op 'meer', minder', 'evenveel', 'meeste', 'minste'	■

Aan het eind van groep 2 is de leerling doorgaans in staat tot...		
	hoeveelheidbegrippen zowel kunnen herkennen als actief toepassen: meer, minder, evenveel, meeste, minste, veel, weinig, erbij, eraf, samen, niets, alles, laatste, eerste, tweede, derde	☐
	kleine getalpatronen tot tenminste 6 kunnen herkennen, zonder tellen door gebruik te maken van patronen en structuren	☒
	verkort kunnen tellen van hoeveelheden tot tenminste 12 door gebruik te maken van patronen en structuren (handen, dobbelsteenpatronen)	☒
	eenvoudige optel- en aftrekproblemen in dagelijkse contexten (handelend) kunnen oplossen onder tenminste 12	☒
	eenvoudige splitsproblemen kunnen oplossen onder 10	☒
	eenvoudige verdeelsituaties (handelend) kunnen oplossen onder tenminste 12 en kunnen vertellen wat het resultaat is	☒
	hoeveelheden tot en met tenminste 10 kunnen representeren met bijvoorbeeld vingers, streepjes, stippen	☒
	hoeveelheden tot en met tenminste 12 kunnen representeren in een beeldgrafiek en kunnen interpreteren	☒
	kunnen redeneren over hoeveelheden in eenvoudige betekenisvolle probleem/conflictsituaties	☐
omgaan met getallen	getalsymbolen kunnen herkennen van 0 tot en met 10	☒
	de volgorde van de getalsymbolen in de getallenrij tot 10 herkennen en kunnen leggen (niet schrijven)	☒
	getalsymbolen, telwoorden en hoeveelheden kunnen koppelen tot en met tenminste 10	☒
	hoeveelheden tot en met tenminste 10 kunnen representeren met een getalsymbool en omgekeerd: bij een getalsymbool tot en met tenminste 10 de hoeveelheid kunnen weergeven	☒
	kunnen redeneren over getallen in eenvoudige en betekenisvolle probleem/conflictsituaties	☐
Domein Meten		
algemeen	verschillende grootheden kunnen onderscheiden en in (eenvoudige) betekenisvolle situaties herkennen en gebruiken (lengte, omtrek, oppervlakte, inhoud, gewicht, tijd, geld)	☐

Aan het eind van groep 2 is de leerling doorgaans in staat tot...		
	voorwerpen kunnen sorteren (classificeren) op basis van verschillende eigenschappen (lengte, dikte, oppervlakte, inhoud/omvang, gewicht, tijdsduur, waarde, kleur) en kunnen uitleggen om welke eigenschap(pen) het gaat	☒
	kunnen redeneren over verschillende grootheden in eenvoudige probleem- en conflictsituaties (bijvoorbeeld over het begrip 'groot' en de verschillende betekenissen ervan)	☐
	kunnen aflezen van verschillende eenvoudige grafische voorstellingen, zoals een cirkel waarin de dagindeling wordt aangegeven of een staafgrafiek waarin lengtes van kinderen zijn afgebeeld met stroken: wie is langer, wie is korter? Hoe zie je dat?	☐
lengte, omtrek en oppervlakte	objecten kunnen vergelijken en ordenen naar lengte, omtrek en oppervlakte op verschillende manieren: op het oog, via direct meten (naast elkaar houden, op elkaar leggen) of indirect meten (met een natuurlijke maat: stap, voet, touwtje(s), hokjes tellen), hand, strook; blaadje papier, meetlat	☒
	weten dat eerlijk meten (één maat gebruiken) voorwaarde is voor vergelijken, ordenen en meten (van lengte, omtrek, oppervlakte) via afpassen en kunnen uitleggen waarom dit zo is	☐
	kunnen meten met een betekenisvolle maat van: - lengte met bijvoorbeeld stappen, voeten, meterstrook/stroken - oppervlakte met bijvoorbeeld blaadjes papier, tegels en het resultaat via tellen vaststellen	☒
	begrijpen en kunnen uitvoeren van herhaald afpassen met één voorwerp, bij tekort aan materiaal (één strook, meetlat of velletje papier meer keren achter/naast elkaar leggen)	☐
	begrijpen met betrekking tot lengte, omtrek en oppervlakte herkennen en kunnen gebruiken in betekenisvolle eenvoudige situaties: - lang, langer, langst(e); kort, korter kortst(e); - groot, groter, grootst(e); klein, kleine, kleinst(e); - dik, dikker, dikst(e); dun, dunner, dunst(e); - hoog, hoger, hoogst(e); laag, lager, laagst(e); - breed, breder; smal, smaller; - (er) omheen	☒
	kunnen redeneren over lengte, omtrek, en oppervlakte in eenvoudige probleem- en conflictsituaties	☐
inhoud	inhouden zowel in de betekenis van 'wat er in zit' als 'wat er in kan' kunnen vergelijken en ordenen op verschillende manieren:	☐

Aan het eind van groep 2 is de leerling doorgaans in staat tot...		
	op het oog, via overgieten, via afpassen of uitscheppen met een natuurlijke maat zoals een bakje, beker of fles	
	kunnen meten van een inhoud met een betekenisvolle maat zoals beker, kopje, fles of litermaat of blokken/pakken en het resultaat via tellen (globaal en precies) vaststellen	■
	begrippen rond inhoud herkennen en kunnen gebruiken in betekenisvolle situaties en tegenstellingen gebruiken: vol, voller, volst(e), leeg, veel, weinig, meer, meest(e), minder, minst(e), evenveel	■
	kunnen redeneren over inhouden in eenvoudige probleem- en conflictsituaties (waarom kan er in een lange fles toch minder water zitten dan in een kortere fles?)	□
gewicht	voorwerpen die in gewicht verschillen, kunnen vergelijken en ordenen naar gewicht op verschillende manieren: op het oog, op de hand, met een balans (wip-principe)	■
	conclusies kunnen trekken uit de stand van de balans bij het wegen van twee voorwerpen	□
	begrippen rond gewicht herkennen en kunnen gebruiken in betekenisvolle eenvoudige situaties en in tegenstellingen: zwaar, zwaarder, zwaarst(e), licht, lichter, lichtst(e), even zwaar/licht	■
	begrijpen dat gewicht niet een op een samenvalt met omvang of lengte of grootte (zwaarder betekent niet altijd langer, groter en omgekeerd)	□
	kunnen redeneren over gewichten in eenvoudige probleem- en conflictsituaties (is iets dat groter is, ook altijd zwaarder?)	□
geld	begrijpen en kunnen uitleggen hoe het systeem van kopen en betalen in elkaar zit aan de hand van eenvoudige winkelsituaties en sparen	■
	begrippen herkennen en kunnen gebruiken in de context van geld: duur, duurder, duurst(e), goedkoop, goedkoper, goedkoopst(e), euro, munten, waarde	□
	gepast kunnen betalen van voorwerpen/bedragen onder 10 euro (in hele euro's) met munten van 1 en 2 euro en bedragen met munten van 1 en 2 euro kunnen vaststellen	■
	begrijpen dat verschillende munten en briefjes verschillende waarden hebben en begrijpen dat twee munten samen toch minder van waarde kunnen zijn dan één munt	■

Aan het eind van groep 2 is de leerling doorgaans in staat tot...		
tijd	het dagritme herkennen als cyclisch tijdsproces en de volgorde in de dagindeling (ochtend, middag, avond, nacht) kunnen benoemen	■
	de dagen van de week kunnen benoemen in de goede volgorde	■
	weten dat het jaar ook een terugkerend ritme heeft, en daarbij enkele namen van maanden kennen en de namen van seizoenen	▣
	weten dat tijd ook lineair verstrikt: de tijd gaat steeds door, we worden ouder, gebeurtenissen zijn steeds langer geleden, komen steeds dichterbij	□
	tijdsbegrippen herkennen in betekenisvolle, dagelijkse situaties en de begrippen correct kunnen gebruiken: - dag, nacht, ochtend, middag, avond - vandaag, gisteren, morgen, morgenvroeg, gisteravond - vroeg, vroeger, laat, later, eerder, nu, toen, straks, lang, kort, even, snel	▣
	gebeurtenissen in de goede volgorde kunnen beschrijven en rangschikken (met foto's, met woorden) en kunnen uitleggen van deze volgorde	□
	weten hoe je aan instrumenten als zandloper, kaars, druppende kraan, tellen, wijzers op de klok kunt zien dat er tijd verstrikt en dit kunnen uitleggen	□
	functie van de klok kennen en kunnen aflezen van hele uren op een digitale klok en op een klok met wijzers	□
weten dat je tijd verschillend kunt beleven: soms duurt iets heel lang (wachten) en soms is het zo voorbij (buiten spelen); inzien dat het beleven van tijd subjectief is	□	
Domein Meetkunde		
oriënteren en lokaliseren	herkennen (passief gebruik) en kunnen gebruiken (actief) van meetkundige begrippen: voor, achter, naast, in, op, boven, onder, dichtbij, veraf	■
	herkennen (passief gebruik) van meetkundige begrippen: links, rechts, tegenover, tussen	▣
	voorwerpen/situaties/locaties (die niet te zien zijn) met kenmerken en details kunnen beschrijven door er een visuele voorstelling van te maken	□

Aan het eind van groep 2 is de leerling doorgaans in staat tot...		
	de plaats van objecten ten opzichte van zichzelf kunnen beschrijven en omgekeerd met behulp van meetkundige begrippen (de bal ligt achter mij; ik sta voor de deur)	☐
	de plaats van voorwerpen ten opzichte van elkaar kunnen beschrijven met behulp van meetkundige begrippen (de bal ligt bovenop de kast)	☒
	kunnen volgen van een beschrijving met herkenningspunten (hoek, brievenbus, poppenhoek, kopieermachine) en meetkundige begrippen (voor, na, rechts, links, tegenover) van een route in de directe omgeving (in de school van het lokaal naar de voordeur, van de school naar de kerk)	☐
	eenvoudige routes kunnen beschrijven in de directe omgeving en daarbij gebruik maken van herkenningspunten (kerk, winkel, speelplein, brievenbus) en meetkundige begrippen (voor, na, verder, rechtdoor)	☐
	eenvoudige plattegronden (bijvoorbeeld van de klas) kunnen lezen, kunnen tekenen en kunnen toelichten	☒
	kunnen redeneren over eenvoudige meetkundige problemen/ conflictsituaties rond oriënteren en lokaliseren	☐
construeren	bouwwerkjes/constructies die als voorbeeld gebouwd zijn, kunnen nabouwen (bijvoorbeeld blokkenbouwsel, railsparcours, duplo- of legofiguur)	☒
	eenvoudige bouwwerkjes (bijvoorbeeld blokkenbouwsel, railsparcours, duplo- of legofiguur) vanaf een tekening/foto kunnen nabouwen	☒
	kunnen bouwen van een constructie op basis van aanwijzingen in een stappenplan/handleiding (bijvoorbeeld met blokken, lego, knex, magnetics)	☒
	kunnen bouwen op basis van mondelinge aanwijzingen met behulp van meetkundige begrippen (bijvoorbeeld: maak een stapel van twee blokjes; zet links daarvan een blokje; zet ervoor een stapel van drie blokjes)	☐
	kennen en kunnen benoemen van de namen van meetkundige figuren: cirkel, driehoek, vierkant, rechthoek, bol, kubus	☒
	verschillen kunnen beschrijven tussen de verschillende meetkundige figuren: cirkel, driehoek, vierkant, rechthoek, bol, kubus	☐

Aan het eind van groep 2 is de leerling doorgaans in staat tot...		
	kennen en kunnen benoemen van de basiskleuren (rood, blauw, geel, groen), zwart, wit, oranje, paars, roze, grijs	■
	kunnen sorteren van voorwerpen op minimaal twee kenmerken (bijvoorbeeld met Logiblocks: zoek alle rode vierkanten; alle dikke driehoeken)	□
	kunnen navouwen van een vouwwerk dat wordt aangegeven met een vouwreeks van slechts enkele stappen (bijvoorbeeld een vliegtuigje/hoedje)	□
	bij het vouwen passief kunnen gebruiken van (meetkundige) begrippen: recht, schuin, dubbel, lijn, hoek, punt	□
	kunnen redeneren over eenvoudige meetkundige problemen/conflictsituaties rond bouwen en construeren	□
opereren met vormen en figuren	eenvoudige opdrachten kunnen uitvoeren met zon en schaduw (je schaduw kleiner/groter/langer maken, laten verdwijnen) en hierover kunnen redeneren (wat moet je doen om ...; wat gebeurt er als ...)	□
	eenvoudige opdrachten kunnen uitvoeren met een spiegeltje (iets laten zien in een spiegel, figuren verdubbelen, vervormen) en hierover kunnen redeneren (wat gebeurt er als ...; hoe kun je ...; wat moet je doen om ...)	■
	meetkundige patronen kunnen namaken (kralenketting, mozaïek, kralenplank, tegelplein)	■
	in patronen de regelmaat kunnen herkennen, kunnen uitleggen en deze kunnen voortzetten (tekenen, rijgen, kleuren, met mozaïek of kralenplank, bouwen)	■
	patroon met regelmaat kunnen ontwikkelen en hierover kunnen redeneren	□
	kunnen redeneren over eenvoudige meetkundige problemen/conflictsituaties rond opereren met vormen en figuren	□

Sociaal-emotionele ontwikkeling eind groep 2

Het kind...		
Domein Zelfbeeld/ Ontwikkeling van identiteit	heeft kennis van zichzelf	■
	heeft kennis van de ander	■
	ervaart de verschillen en overeenkomsten tussen zichzelf en de andere kinderen in de groep	□
	kan gevoelens onder woorden brengen	■
	kent zijn/haar eigen emoties	■
	kan zijn/haar emoties beheersen	■
Domein Ontwikkeling van zelfstandigheid	kan zich handhaven binnen de eigen groep	■
	heeft vertrouwen in zijn/ haar eigen kunnen	■
	kan zijn mening geven	■
	vraagt iemand anders om hulp	□
	kan zelfstandig taken uitvoeren	■
	staat stil bij wat hij/zij al kan	■
	kan zich zelf redden	■
	ruimt zelfstandig (spel)materialen op	■
Domein Sociaal gedrag/ ontwikkeling van sociale vaardigheid	zoekt contact met anderen	■
	heeft vertrouwen in de ander	□
	kan met andere kinderen spelen	■
	werkt samen met andere kinderen aan een gezamenlijke opdracht	□
	merkt of en wanneer een ander kind hulp nodig heeft	■
	biedt hulp aan/ kan anderen helpen	■
	leert wat afspraken en regels zijn	■
	leert welke regels er zijn en hoe zich daaraan te houden	■

Het kind...		
	past zich aan bij nieuwe situaties	☒
	houdt rekening met gevoelens en wensen van anderen	☐
	kent de emoties en gevoelens van andere kinderen en kan die interpreteren	☐
	toont bewondering voor elkaars vaardigheden en mogelijkheden	☐
	kent de sterke en zwakke punten van een ander	☐
	ervaart dat er door tegenstrijdige belangen conflicten kunnen ontstaan die je samen kunt oplossen	☒
Domein Werkhouding en concentratie	kan gericht vragen stellen	☐
	heeft plezier in de taak	☒
	is in staat om iets af te maken	☐
	zet door wanneer iets niet direct lukt	☒
	voert zelfstandig opdrachten uit	☒

